

Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi

Araştırma Makalesi

İzmir İli, Çiğli İlçesinin Mevcut ve İmar Uygulama Planındaki Açık Yeşil Alan Yeterliliğinin İrdelenmesi

 İzzet YÜKSEK ^{a,*}, Yeşim ESEN ^b

^a Mimarlık Bölümü, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, TÜRKİYE

^b İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Çiğli Belediyesi, İzmir, TÜRKİYE

* Sorumlu yazarın e-posta adresi: yeshim.esen@gmail.com

DOI: 10.29130.dubited.1067200

ÖZ

Ülkemizde, özellikle büyükşehirlerde sanayileşmeye paralel olarak, kırsal alandan kentlere göçle beraber kentsel nüfus hızla artmıştır ve artmaya devam etmektedir. Nüfus artışı beraberinde düzensiz kentleşmeyi de getirmiştir. Plansız kentleşme, kentlilerin ihtiyacı olan asgari şartların sağlanmasını olumsuz etkilemektedir. Bu ihtiyaçlardan biri de açık – yeşil alanlardır. Açık-yeşil alanlar; halkın yaşam kalitesini olumlu yönde etkileyen ve kentleri pek çok açıdan daha yaşanabilir kılan, halkın sosyalleşme, spor ve temiz hava gibi ihtiyaçlarını karşılayabildikleri yerlerdir. Bu alanların yetersiz olması kent sakinlerinin yeşil alan ihtiyaçlarını kendilerine daha uzak, kırsal alanlardan karşılamasına neden olabilmektedir. Bu çalışmada İzmir ili, Çiğli ilçesi örneğinde 1/1000 ölçekli uygulama imar planı üzerinden, açık-yeşil alanların yeterliliği analiz edilecektir. Bu bağlamda, toplam açık yeşil alan miktarı ve kişi başına düşen miktar ve oranları, yeşil alan parsel büyüklükleri mevcut açık-yeşil alan verileriyle karşılaştırılarak incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda; ilçede kişi başına düşen açık-yeşil alan miktarı belirlenmiş, açık-yeşil alanların nitelik değerlerinin uluslararası standartlar çerçevesinde yetersiz olduğu tespit edilmiş ve çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Açık-yeşil alanlar, İzmir, Çiğli

Investigating Adeacy of Open Green Spaces in The Current And Implementary Development Plan of Cigli Dististrict in Izmir Province

ABSTRACT

In Turkey, parallel with industrialization, especially in metropolitan cities, the population is increasing rapidly with migration from rural areas to metropolitan regions. Increase in population has opened a road to unplanned urbanisation. Unplanned urbanisation negatively affects the life conditions of city dwellers. One of the most important needs of the city dwellers' is open-green spaces. Open-green spaces are the locations that positively affect the individuals life quality and make cities more livable in many respects. City dwellers can meet the many needs in open-green spaces like socialization, exercise and fresh air. The inadequacy of these spaces may divert city dwellers to rural areas far from them meet their green space needs. The current study aims to investigate adequacy of open-green spaces in 1/1000 scaled implementary development plan in case of Cigli district in Izmir province. In this context, the total size of open-green space and the size and rates per capita, green area parcel sizes were compared with the current open-green space data. In the result of the study; the size of open-green spaces per capita in the district has been determined, the values of open-green spaces are insufficient within the framework of international standards and suggestions for solution offered.

I. GİRİŞ

Tarih öncesi uygarlıklarda açık-yeşil alan kavramına yapılan araştırma ve literatür tarama çalışmaların da rastlanılmamıştır. İlk çağlarda açık-yeşil alandan söz edilmese de o çağlardan kalan şehir kalıntıları, eser toplulukları bugünün açık alan olma potansiyelini taşımış ve günümüz açık-yeşil alan kriterlerinden birini oluşturmuştur. Yapılaşmaya yeni geçilmiş olması, herhangi bir yapı ve nüfus yoğunluğunun olmaması, insanların tarım ile uğraşması gibi sebepler yeşile duyulan ihtiyacın hissedilmemesine neden olabileceği düşünülmektedir.

Ülkemizde planlı bir park ve yeşil alan Cumhuriyet Dönemi ile başlamaktadır. Ancak kentleşme baskıları ve şehir planlama kavramının yeni başlaması nedeni ile yeşil alan anlayışı pasif bir tutum sergilemiş olup imar planlarında önerilen yeşil alanlar gerçekleşmemiştir. Ayrıca yasal mevzuat doğrultusunda hazırlanan imar planları ile sınırlı da olsa ayrılan açık-yeşil alanlar da siyasi amaçlara, oy kaygılarına, rant elde etme çabalarına alet olmakta ve birer birer konut, ticaret vb. fonksiyonlarla yapılaşmaya açılmaktadır. Ancak son yıllarda küresel ısınma kavramı açık-yeşil alana dolayısıyla doğaya duyulan ihtiyacı tetiklemiş ve tüm dünya ülkelerini harekete geçirmiştir. Ülkemizde yeşil alanların, yetersiz olması, fonksiyonel olmaması ve donatı eksikliğinin yanı sıra, halk tarafından kötü kullanımı ve tahribi de söz konusudur [1].

İmar Yönetmeliğinde, yeşil alan kavramı “Toplumun yararlanması için ayrılan oyun bahçesi, çocuk bahçesi, dinlenme, gezinti, piknik, eğlence, rekreasyon ve rekreatif alanların toplamıdır. Uluslararası ölçekteki fuar, botanik ve hayvanat bahçeleri ve bölgesel parkları da yeşil alan kapsamındadır” denilmektedir. Açık-yeşil alan kavramı ise “kent ve mahalle parkı, çocuk bahçesi ve oyun alanlarının toplamıdır” şeklinde tanımlanmaktadır [2], [3], [4]. Açık-yeşil alanlar kent insanının sosyo kültürel, psikolojik ve rekreasyonel açıdan gelişimi üzerine büyük etkiye sahiptir. Kentlerin estetik ve mimari formunun güçlü bir elemanı olan açık-yeşil alanlar, ekolojik olarak önemli olmanın yanı sıra, sosyal kaynaşmayı sağladığı, toplumsal gelişmeyi körüklediği, ekonomik amaç ve aktiviteleri desteklediği için de önemlidir [5], [6]. Erbatmaz’ a [7] göre açık-yeşil alanlar; kentlerin doğayla ilişkilerini sürdürmelerine olanak tanıyarak her yaştaki insanlar için farklı aktiviteler sunmaktadır. Bu nedenle kentli açısından öneminin göz ardı edilmemesi gereklidir. Mevcut açık-yeşil alanlar korunmalı yeni yapılacaklar ise hem büyüklük hem de işlevsel olarak kullanıcıların gereksinimlerine cevap verecek şekilde planlanmalı ve tasarlanmalıdır [6], [8].

Literatürde açık-yeşil alan normu için, kentin fiziksel yani gözlemlenebilir özellikleri kadar sosyal, kültürel, ekonomik faktörlerle birlikte kullanım yoğunluğunun da önemli rol oynadığı görülmüştür. Açık-yeşil alan normu, tüm açık-yeşil alanların kentin nüfus büyüklüğüne oranı yani kişi başına düşen açık yeşil alan şeklinde ifade edilmektedir. Ancak bu ifade sadece niceliksel bir yaklaşımdır. Açık-yeşil alanların mevcut alanı kadar, sahip olduğu ekipmanı, fonksiyonelliği ve görünümü de önemlidir. Bu norm, yaşadığımız kentten diğerine de değişiklik göstermektedir. Çünkü kentlerde yaşayan insanların öğrenim durumu, ekonomik durumu ve yaşı değişiklik göstereceğinden bu normlarda farklılıklar göstermektedir. Açık-yeşil alanların, insanların oturdukları bölgelere yakın yani kolayca ulaşılabilir olmaları da önem arz etmektedir. Gelişmiş ülkelere bakıldığında, kişi başına düşen açık yeşil alan miktarı, ülkemizde çok düşük seviyede kalmaktadır. Ülkemizde bu oran 1,2 m²/kişi’ dir [9].

Türkiye’de kişi başına düşen yeşil alan miktarı ilk kez YapıYolları Kanunu ve kent düzenleme planlarında 4 m²/kişi olarak önerilmiştir [10]. Bu öneri İmar Kanununun 1956 yılında yürürlüğe girmesiyle son bulmuştur. 6785 /1605 Sayılı İmar Kanununun 28. maddesinde ise bu durum en az toplam 7 m²/kişi olarak planlanmıştır [9], [11]. İmar İskân Bakanlığı İmar İşleri Genel Müdürlüğü Yüksek Kurulu’nun 22.12.1975 tarihli genelge gereği, Metropolitan Alan Nazım Planı’nda, iskâna açılan alanlarda geliştirilecek uygulama planlamasında kişi başına 9,25 metrekarelik açık-yeşil alan normu getirilmiştir [12]. 02.11.1985 tarih ve 18916 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan 3194 Sayılı İmar Kanununun yürürlüğe giren Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelikte kişi başına 7 metrekarelik

açık-yeşil alan normu önerilmiştir [13]. 3194 sayılı İmar Kanunu'nun, yönetmeliğine bakıldığında belediyelerde bu durum 10 m²/kişi olarak düzenlenmiştir (Tablo.1) [14], [15], [16], [17].

Tablo 1. Ülkemizde Açık-Yeşil Alanlara Yönelik Yasal Düzenlemeler.

KANUN	TOPLAM (m ² / kişi)
2290 Sayılı Yapı Yollar Kanunu ile Yeşil Alanlar	4,00
6875/1605 Sayılı İmar Kanunu, 06.07.1956 Tarihli Resmi Gazete	7,00
Metropolitan Alan Nazım Planı, 22.12.1975 Tarihli Genelge	9,25
3194 Sayılı İmar Kanunu, 02.11.1985 Tarihli ve 18916 Sayılı Resmi Gazete	7,00
3194 Sayılı İmar Kanunu, 02.09.1999 Tarihli ve 23804 Sayılı Resmi Gazete	10,00

Ancak bu yönetmelikte, yeşil alanlarla ilgili planlama, dağılım ve uygulama hakkında açıklayıcı bir hükme yer verilmediği görülmüştür. Bu nedenle açık-yeşil alanların büyüklüklerini Tablo 2' deki gibi değerlendirmek de mümkündür [18].

Tablo2. Açık yeşil alanların kullanım yerine göre en az ve en uygun alan büyüklüğü.

AÇIK YEŞİL ALANLAR	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (da) EN AZ-EN UYGUN	KULLANIM YERİ
Çocuk Bahçeleri	2-6	Tek olarak oyun alanları, mahalle, semt ve kent parkları, özel bahçeler içinde
Çocuk Oyun Alanları	8-20	Mahalle ve kent parkları, okul bahçelerinde
Spor Alanları	40-60	Tek olarak veya semt parkları içinde
Mahalle Parkları	20-40	Tek olarak veya semt parkları içinde
Semt Parkları	200-400	Tek olarak veya semt parkları içinde
Kent Parkları	400-1000	Kent rekreasyon dokusu içinde ana rekreasyon alanı olarak
Yöre Parkları ve Mesire Yerleri	1000-2000	Kent yakın çevresinde 300 dakikalık araba sürüş mesafesinde
Bölge Parkları	3000-4000	Kent uzak çevresinde 1-2 saatlik sürüş mesafesinde

Açık yeşil alanları ele aldığımızda, Yıldızci' ya [19] göre İmar ve İskân Bakanlığı Metropolitan Alan Nazım Planında mahalle ünitesini nüfusu minimum 15000 kişi, alanı 45 ha, yoğunluğu ise maksimum 350 kişi/ha olarak kabul eder. Mahalle ünitesi düzeyinde donatım çeşidi olarak kişi başına 2 metrekare oyun ve spor alanı ile 2 metrekare mahalle parkı önerilmektedir [6], [20]. Küçük parklar alan büyüklüğü 5001-20.000 metrekareye kadar olan mahalle biriminde komşuluk grubu içerisinde yer alan ve genellikle çocuk bahçesi ve okul bahçesi ile bütün olarak ele alınan parklardır [6], [21]. Mahalle parkları, hizmet yarıçapları 400-800 metre olup 1000-2000 kişiye hizmet verebilir. Spor alanları ve meydanlar, semt parkları da mahalle ünitesi düzeyindedir. Kent ünitesi düzeyinde açık-yeşil alanlar spor tesis alanları, kent parkları, tema parkları, kent içi yollar ve refüjler, kent koruları, kent küçük bahçeleri, mezarlıkları içermektedir. Kırsal açık-yeşil alanları ele aldığımızda, orman alanları, bölge parkları ve koruma alanlarını içermektedir. Bölge parkları, kullanıcılar parka özel otomobil, toplu taşıma araçları, bisiklet ya da yaya olarak ulaşabilmeli, ortalama ulaşım süresi ise 30 dakika ile 1 saat arasında olmalıdır. Hizmet yarıçapı en az 16 km, büyüklükleri ise 2000 dekadardır [6], [22,]. Açık-yeşil alan miktarının saptanmasında genel kural, yürüme mesafesinin kısalmasıyla açık yeşil alanın artması ve donanım ihtiyacının karmaşıklaşması denilmektedir (Tablo. 3) [4], [23].

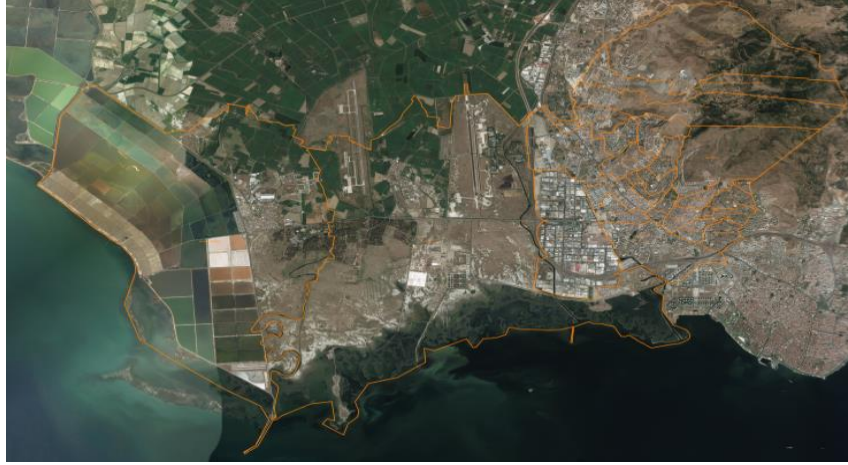
Tablo. 3 Türkiye’deki mevcut açık-yeşil alan sınıflandırması [6].

TÜRKİYEDEKİ MEVCUT AÇIK-YEŞİL ALAN TİPOLOJİSİ							
DÜZEYLERİ		ETKİ HİZMET ALANI (m)	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (da)	YÜRÜME UZAKLIĞI Ort. - Max. (m)	YÜRÜME SÜRESİ Ort. - Max. (dk)		
AÇIK-YEŞİL ALANLAR	BİNA (KONUT) DÜZEYİNDE AÇIK-YEŞİL ALANLAR	Konut Bahçesi					
		Toplu Konut Bahçeleri					
	İLKÖĞRETİM (KOMŞULUK) DÜZEYİNDE AÇIK-YEŞİL ALANLAR	Çocuk Oyun Alanları	Çocuk Oyun Yeri (1-3yaş)	100 m (Max.)	0,05 da - 0,2 da	30 m	
			Çocuk Bahçesi Yeri (4-7yaş)	200 m - 600 m	2 da - 6 da	400 m - 600 m	10 dk - 15 dk
		Okul Bahçeleri	Oyun Alanları (8-15yaş)	400 m - 600 m	8 da - 16 da	400 m - 600 m	10 dk - 15 dk
			Küçük Parklar			5 da - 20 da	
	MAHALLE VE SEMT ÜNİTESİ DÜZEYİNDE AÇIK-YEŞİL ALANLAR	Mahalle Parkları		800 m - 1600 m	20 da - 40 da	800 m - 1200 m	20 dk - 30 dk
		Spor Alanları		800 m - 1600 m	40 da - 60 da	800 m - 1200 m	20 dk - 30 dk
		Meydanlar					
		Semt Parkları		1500 m - 2500 m	80 da - 400 da	800 m - 1200 m	20 dk - 30 dk
Spor Tesis Alanları			800 m - 1600 m	40 da - 60 da	800 m - 1200 m	20 dk - 30 dk	
Kent Parkları			1 km - 10 km	400 da - 10000 da	1200 m - 1600 m	30 dk - 40 dk	
KENT ÜNİTESİ DÜZEYİNDE AÇIK-YEŞİL ALANLAR	Tema Parkları	Hayvanat Bahçeleri	Tüm Kent	Min. 400 da			
		Botanik Bahçeleri	Tüm Kent	Min. 200 da			
		Fuar ve Festival Alanları	Tüm Kent				
	Kent İçi Yollar ve Refüjler			Tüm Kent			
	Kent Koruları			Tüm Kent	Min. 40 da		
	Hobi Bahçeleri			Tüm Kent			
	Mezarlıklar			Tüm Kent			
	Ormanlar			Tüm Kent			
KIRSAL AÇIK-YEŞİL ALANLAR	BÖLGE DÜZEYİNDE AÇIK-YEŞİL ALANLAR	Bölge Parkları	5 km - 25 km	Min. 1000 da		60 dk sürüş uzaklığı	
		Koruma Alanları	Milli Parklar	Bölgesel - Ulusal ve Uluslararası			
	Tabiat Parkları						
	Tabiat Koruma Alanları						
	Tabiat Anıtları						

Ülkemizde çarpık kentleşme eğilimi ve düzensiz uygulanan planlamalar, insanları doğal ortamdan uzaklaştırmakta, monotonlaştırmakta, fiziksel ve zihinsel olarak da olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Bu durum, insan sağlığı ve yaşam kalitesinin de düşmesine neden olmaktadır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda açık yeşil alanların artırılması gerektiği düşünülmektedir.

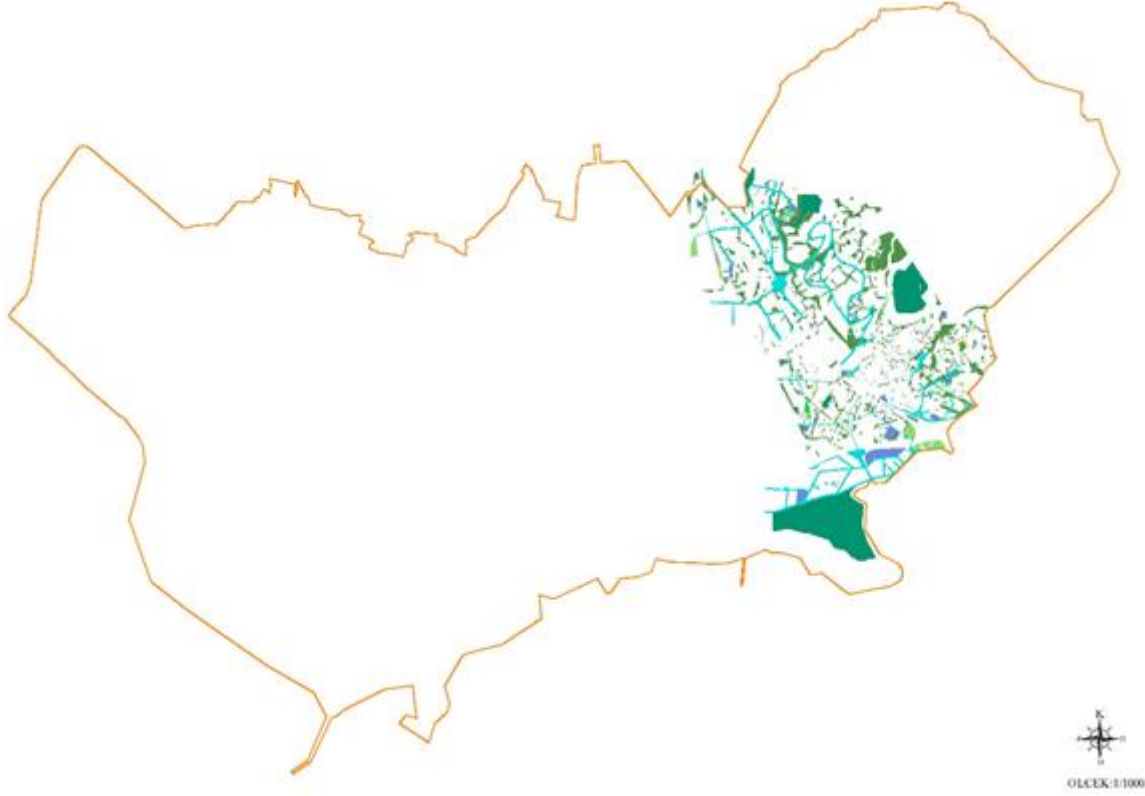
II. ÇALIŞMA ALANI VE MATERYAL - YÖNTEM

Çiğli, İzmir Körfezi'nin kuzeyinde, eski Gediz yatağının oluşturduğu ovada kurulmuştur, yüzölçümü 138 km² dir. Kuzeyinde Menemen, güneybatısında İzmir Körfezi, doğusunda Karşıyaka bulunmaktadır. İlçenin denizden yüksekliği 1-150 m. arasındadır. Hizmetleri İzmir Büyükşehir Belediyesi ve İzmir Çiğli Belediyesi tarafından yürütülmekte olan ilçeye ait toplam 27 adet mahalle bulunmaktadır (Şekil 1). Bu mahallelerin 1 tanesi AOSB' de (Atatürk Organize Sanayi Bölgesi) bulunmakta ve 5 mahallesinde de 1/1000 ölçekli imar planlarında değişiklik yapılmaktadır. Yörenin genelde bataklık ve sazlık olması ve yeşil alanlara çok çığ düşmesinden dolayı, ilk yerleşenler tarafından buraya "Çiğli" adının verildiği söylenmektedir. Katip Çelebi Üniversitesinin 2010 yılında kurulması ve Bakırçay Üniversitesi Çiğli Eğitim ve Araştırma Hastanesinin birlikte sosyal, ekonomik, ekolojik ve kültürel açıdan değişiklikler saptanmaktadır. Bu tür değişimler açık yeşil alanlar ve rekreasyon alanlarının da ihtiyaç ve etkinliklerini artır maktadır.

Şekil 1. Çalışma alanının Google görüntüsü.

İzmir ili Çiğli ilçesine ait mevcut ve 1/1000 ölçekli imar planında bulunan açık-yeşil alanlar çalışmanın ana materyalini oluşturmaktadır. Planda bulunan açık-yeşil alanların sayısallaştırma çalışması Çiğli Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğünden alınan 1/1000 ölçekli imar uygulama planlarından sağlanmıştır. Mevcut açık-yeşil alanlarla ilgili bilgiler Çiğli Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nün raporları ve yerinde incelemelerle elde edilmiştir. İmar planı üzerinde sayısallaştırma çalışmalarında Netcad 4.0 ve AutoCAD 2016 yazılımlarından yararlanılmıştır. Çalışmanın birinci aşamasında, elektronik ortamda alınan paftalar bilgisayara aktarılmış ve sayısallaştırma çalışması ile plandaki açık-yeşil alanların imar planındaki yerleri belirlenmiştir (Şekil 2). Sayısallaştırma işleminde açık-yeşil alanlar (park, çocuk bahçesi, spor alanları ve oyun alanları) değerlendirmeye alınmış olup, mevcut açık-yeşil alanlar ile karşılaştırılmıştır. Çalışmanın ikinci aşamasında, güncel nüfus verilerinin sayısallaştırılan plandaki ve mevcut açık-yeşil verilerine oranı yardımıyla kentsel alanda kişi başına düşen açık-yeşil alan miktarı hesaplanmıştır. Daha sonra açık-yeşil alanların sayıları ve genişlikleri belirlenerek yeşil alan parsellerinin parçalılık durumu ve ideal ölçülere uygunlukları incelenmiştir.

Şekil 2. Yeşil alanların sayısallaştırılması.

Açık-yeşil alanların alan çalışması yapılırken imar planı ile karşılaştırıldığında planda önerilmeyen bazı açık-yeşil alanların varlığı ve planda önerilen ancak bir kısmının yeşil alan olarak yapıldığı tespit edilmiştir. Mevcutta açık-yeşil alanların bir kısmı 1/1000 ölçekli imar planında farklı kullanıma ayrılmış belediye mülkiyetindeki alanlarda yer almakta olduğu da tespit edilmiştir.

III. BULGULAR

Çiğli İlçesine bağlı 27 mahalle ve buraya ait imar planında 13.856 ha alan bulunmaktadır (Şekil 3). İmar planı üzerinde yapılan sayısallaştırma sonucunda 295 ha alanın açık-yeşil alan olarak planlandığı belirlenmiştir. Mevcuda bakıldığında 59,24 ha açık-yeşil alanın kullanılıyor olduğu görülmüştür. Planda ve mevcut karşılaştırıldığında, imar planındaki açık-yeşil alanların %20 oranında gerçekleştiği görülmektedir. Çalışma kapsamında bulunan Çiğli Belediyesi sınırları içerisindeki imar planında bulunan Atatürk Organize Sanayi Bölgesi, Cumhuriyet Mahallesi, Harmandalı Gazi Mustafa Kemal Atatürk Mahallesi, İnönü Mahallesi, Sasalı Mahallesi ve Kaklıç Mahallelerini kapsamamaktadır. Söz konusu durum, ilçenin bir kısmında imar çalışmalarının henüz yapılmamış veya değişikliğe uğrayacak olmasından ve organize sanayi bölgesinde bulunmasından kaynaklanmaktadır. İmar planında açık-yeşil alan miktarı ve ilçenin nüfusu göz önüne alındığında, plandaki kişi başına düşen açık-yeşil alan miktarı 14,52 m²/kişi'dir (Tablo 4).

Şekil 3. Çiğli mahalle sınırları haritası.

Tablo 4. 1/100 Ölçekli İmar Planı açık-yeşil alanların mahallelere göre kişi başına düşen yeşil alan miktarı.

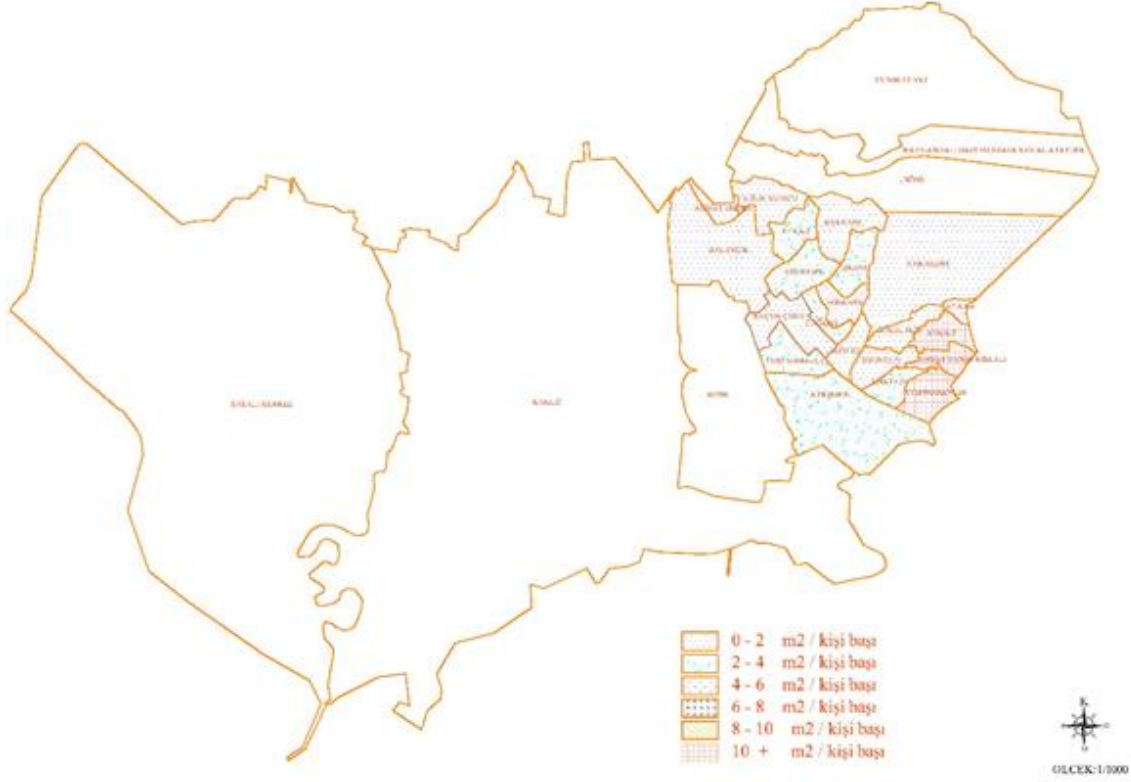
SIRA NO	MAHALLE ADI	MAHALLE ALANI (m ²)	TOPLAM AÇIK-YEŞİL ALAN (m ²)	NÜFUS (2019 YILI)	KİŞİ BAŞINA DÜŞEN YEŞİL ALAN ORANI (m ² /kişi)
1	AHMET EFENDİ	281.534,15	44.425,63	1107	40,13
2	AHMET TANER KIŞLALI	444.247,53	56.837,00	6732	8,44
3	ATAŞEHİR	3.367.039,79	405.615,26	26736	15,17
4	ATATÜRK	1.071.841,75	119.272,01	11569	10,31
5	AYDINLIKEVLER	738.447,80	132.818,30	3933	33,77
6	BALATÇIK	3.001.892,76	288.002,79	14121	20,40
7	CUMHURİYET	9.582.623,67	0,00	6931	0,00
8	ÇAĞDAŞ	350.505,76	87.024,19	9736	8,94
9	EGEKENT	507.405,28	61.145,50	8678	7,05
10	ESENTEPE	847.926,37	160.520,47	4679	34,31
11	EVKA-2	581.078,26	115.654,14	4491	25,75
12	EVKA-5	636.793,45	90.032,75	13184	6,83
13	EVKA-6	159.853,23	14.914,56	2393	6,23
14	GÜZELTEPE	539.370,69	45.897,52	6665	6,89
15	HARMANDALI GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK	399.845,42	0,00	2449	0,00
16	İNÖNÜ	5.245.119,20	0,00	6851	0,00
17	İZKENT	668.043,59	181.713,07	6568	27,67
18	KAKLIÇ	50.636.630,40	0,00	1623	0,00
19	KÖYÜÇİ	460.640,29	24.862,79	4230	5,88
20	KÜÇÜK ÇİĞLİ	1.027.579,70	48.854,02	19802	2,47
21	MALTEPE	450.961,72	49.713,55	3826	12,99
22	SASALI MERKEZ	43.894.483,52	0,00	3759	0,00
23	ŞİRİNTEPE	599.159,57	62.008,98	8345	7,43
24	UĞUR MUMCU	869.904,01	348.980,09	4794	72,80
25	YAKAKENT	4.972.788,65	561.510,23	8790	63,88
26	YENİ MAHALLE	751.301,70	50.292,69	11213	4,49
27	AOSB	6.480.244,95	0,00	-	0,00
	TOPLAM	138.567.263,21	2.950.095,54	203.205,00	14,52

Mevcut açık-yeşil alan miktarı ve güncel ilçe nüfusu dikkate alınarak yapılan hesaplama sonucunda ise, kişi başına düşen açık-yeşil alan miktarı 2,92 m²/kişi olarak belirlenmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. Mevcut açık-yeşil alanların mahallelere göre kişi başına düşen yeşil alan miktarı.

SIRA NO	MAHALLE ADI	MAHALLE ALANI (m ²)	TOPLAM AÇIK-YEŞİL ALAN-ÇİĞLİ (m ²)	TOPLAM AÇIK-YEŞİL ALAN-BÜYÜKŞEHİR (m ²)	NÜFUS (2019 YILI)	KİŞİ BAŞINA DÜŞEN YEŞİL ALAN ORANI (m ² /kişi)
1	AHMET EFENDİ	281.534,15	0	0,00	1107	0
2	AHMET TANER KİŞLALİ	444.247,53	39.370,00	47.978,00	6732	12,98
3	ATAŞEHİR	3.367.039,79	64.607,59	41.155,00	26736	3,96
4	ATATÜRK	1.071.841,75	5.750,00	0,00	11569	0,5
5	AYDINLIKEVLER	738.447,80	6.400,00	61.860,00	3933	17,36
6	BALATÇIK	3.001.892,76	11.045,00	0,00	14121	0,78
7	CUMHURİYET	9.582.623,67	5.980,00	0,00	6931	0,86
8	ÇAĞDAŞ	350.505,76	29.204,00	0,00	9736	3
9	EGEKENT	507.405,28	9.000,00	30.387,00	8678	4,54
10	ESENTEPE	847.926,37	10.600,00	0,00	4679	2,27
11	EVKA-2	581.078,26	35.607,00	12.884,00	4491	10,8
12	EVKA-5	636.793,45	14.401,00	19.782,00	13184	2,59
13	EVKA-6	159.853,23	11.256,00	0,00	2393	4,7
14	GÜZELTEPE	539.370,69	4.108,00	3.500,00	6665	1,14
15	HARMANDALI GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK	399.845,42	4.150,00	0,00	2449	1,69
16	İNÖNÜ	5.245.119,20	5.250,00		6851	0,77
17	İZKENT	668.043,59	11.206,00	11.456,00	6568	3,45
18	KAKLIÇ	50.636.630,40	0	0,00	1623	0
19	KÖYİÇİ	460.640,29	2.250,00	0,00	4230	0,53
20	KÜÇÜK ÇİĞLİ	1.027.579,70	14.544,00	8.530,00	19802	1,17
21	MALTEPE	450.961,72	9.962,00	0,00	3826	2,6
22	SASALI MERKEZ	43.894.483,52	0	0,00	3759	0
23	ŞİRİNTEPE	599.159,57	3.370,00	0,00	8345	0,4
24	UĞUR MUMCU	869.904,01	8.550,00	0,00	4794	1,78
25	YAKAKENT	4.972.788,65	14.269,00	0,00	8790	1,62
26	YENİ MAHALLE	751.301,70	21.120,00	12.900,00	11213	3,03
27	AOSB	6.480.244,95	0,00	0,00	-	0,00
	TOPLAM	138.567.263,21	341.999,59	250.432,00	203.205,00	2,92

Bu miktar, günümüz için geçerli olan 10 m²/kişi bakımından değerlendirildiğinde kişi başına 7,08 m²/kişi açık-yeşil alan eksiği bulunduğu, yani imar planında, planlanan açık-yeşil alanının 144 ha alanı kadar daha mevcut yeşil alanın kullanıma açılmış olması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu miktar 10 m²/kişi normunun mevcut açık-yeşil alan miktarları mahalle bazında incelendiğinde, açık-yeşil alan bulunan 27 mahallenin 21 tanesi değerlendirildiğinde yalnızca 3' ünde kişi başına miktarın 10 m²/kişi ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. 9 mahallede bu miktar 2-8 m²/kişi arasında değişmektedir (Şekil 4).

Şekil 4. Açık-yeşil alan dağılım haritası.

Çiğli’de yapılan çalışma sonucu elde edilen sonuçlara bakıldığında kişi başına düşen mevcut açık-yeşil alan miktarı Ahmet Taner Kışlalı, Aydınlikevler ve Evka-2 Mahallelerinde %10’un üzerinde ancak Ataşehir, Köyiçi ve Yenimahalle mahalleleri gibi ilçenin merkezinde yer alan bu 3 mahallede ise elde edilen bulgular % 4’ün altında olduğu saptanmıştır.

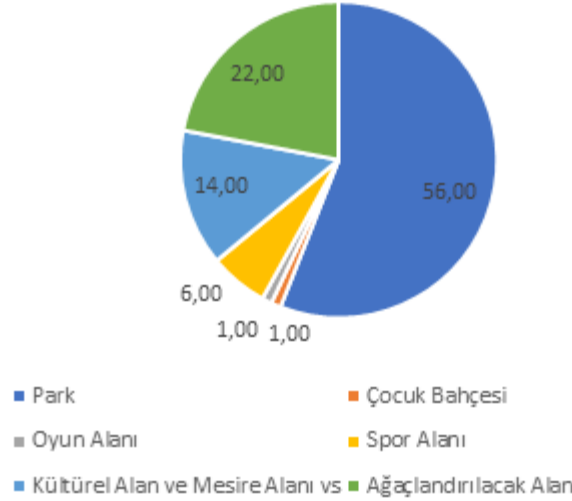
Çiğli’de açık-yeşil alanların çok parçalı bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. İmar planında birbiri ile bağımsız olarak planlanmış 1133 adet açık-yeşil alan parseli olduğu da görülmektedir. Bu parsellerin %79’u 0,2 ha ve altında büyüklüğe sahiptir. 0,21-0,4 ha arası büyüklüğü olan açık-yeşil alan parsellerinin oranı %11 iken 0,4 ha ve üzeri %10 büyüklüğe sahiptir. Uygulaması yapılmış mevcut açık-yeşil alan parsel sayısı ise 215’ tir. Mevcut parsellerin % 62’ si 0,2 ha ve daha az, %22’si 0,21-0,4 ha arasında büyüklüğe sahip iken 0,4 ha ve üzeri %16 büyüklüğe sahiptir (Tablo 6). En geniş mevcut açık-yeşil alan parseli, 2,52 ha alana sahip Egekent Mahallesi’nde bulunmaktadır. Yeşil alanların ideal genişlikleri ülkemizde ve diğer ülkelerde planlanan normların genel ortalamalarını alarak mahalle parkı için 4 ha ve semt parkı için de 16 ha değerleri belirlenmiştir [24]. Tablo 1 incelendiğinde, öngörülen açık-yeşil alan parsellerinin 4 adedinin 4,01 ha ve daha fazla genişliğe sahip olduğu ancak mevcut parsellerin hiçbirinde bu şartın sağlanmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Planda ve mevcutta açık-yeşil alan sayılarının kapladıkları alanlara göre dağılımı.

	ALAN (ha)											Toplam
	0,1-0	0,20-0,11	0,40-0,21	0,60-0,41	0,80-0,61	1,00-0,81	1,20-1,01	1,60-1,21	2,00-1,61	4,00-2,01	7,60-4,01	
Öngörülen	711	189	122	45	25	8	8	14	2	5	4	1133
Mevcut	94	39	47	16	5	2	2	4	3	3	-	215

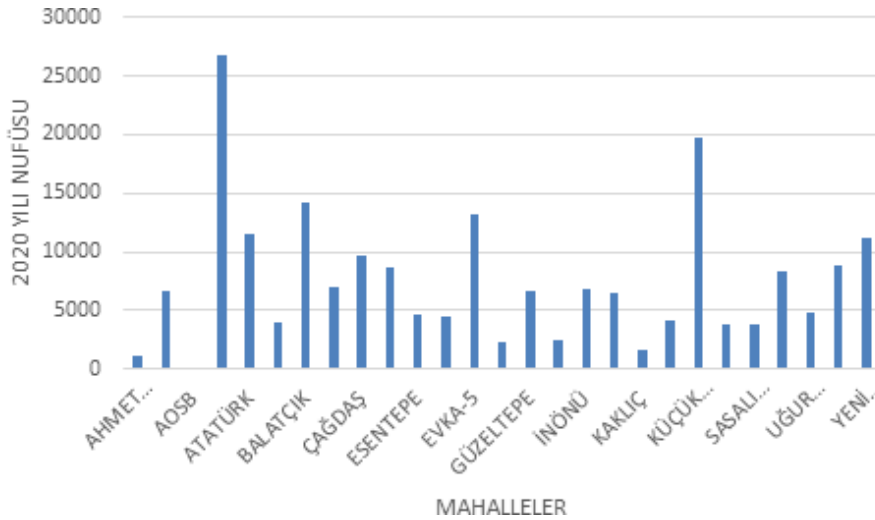
Açık-yeşil alanların konutlara yakın olduğunda daha sık ziyaret edileceği [14, 25, 26, 27] ve bu ölçüde açık-yeşil alanların konut seçimini de etkilediği düşünülmektedir [28]. İmar planlarında yer alan toplam açık-yeşil alanların %56'sını parklar, %22'sini ağaçlandırılacak alanlar, %14'ünü kültürel alanlar-mesire alanları vs., %6'sını spor alanları, %1'ini çocuk bahçeleri, %1'inin de oyun alanlarından oluştuğu görülmektedir (Şekil 5).

Nüfus dağılımı açısından mahalleler bakıldığında, 0–1000 arası nüfuslu mahallenin olmadığı, 1000–5.000 arası nüfuslu 11 mahallenin, 5.000–10.000 arası nüfuslu 9 mahallenin, 10.000–15.000 arası nüfuslu 4 mahallenin, 15.000–20.000 arası nüfuslu 1 mahallenin ve 20.000 kişiden daha fazla nüfuslu 1 mahallenin bulunduğu, AOSB ile birlikte toplam 27 tane mahallenin bulunduğu da tespit edilmiştir (Tablo 7).

Şekil 5. İmar planı verilerine göre Çiğli İlçesi açık-yeşil alanlarının türleri.

Tablo 7. Çiğli'de bulunan mahallelerin nüfusları.

IV. SONUC VE ÖNERİLER

Çalışmada Çiğli genelinde elde edilen verilere bakıldığında ulaşılan sonuçlar şu şekildedir. İlçede mahalle bazında kişi başına düşen açık-yeşil alan miktarlarında, birbirini tutmayan ölçütler görülmektedir. Normlara bakıldığında kişi başına düşen açık-yeşil alan miktarının 10 m²/kişi olması beklenirken bu miktarın 18 mahallede (Ahmet Efendi, Ataşehir, Atatürk, Balatçık, Çağdaş, Egekent,

Esentepe, Evka-5, Evka-6, Güzeltepe, İzkent, Köyiçi, Küçük Çiğli, Maltepe, Şirintepe, Uğur Mumcu, Yakakent ve Yeni Mahalle Mahallelerinde) 5 m²/kişi den az olduğu görülmüştür.

Çiğli'de açık-yeşil alanların, planda ve mevcutta küçük ve çok parçalı olması, bir yeşil alanı aynı anda kullanabilecek kişi sayısının düşmesine, alanın verimli kullanılmamasına ve kent yaşamına katkıları bakımından da birtakım olumsuzluklara sebep olduğu düşünülmektedir. Bu alanların toplam büyüklükleri, kent genelindeki dağılımları ve parsel boyutları bakımından yeniden verimli bir şekilde kullanılması gerektiği, ayrıca birbirleriyle bağlantı kurulması, koridorlar oluşturulması da önem arz etmektedir. Bunlara ek olarak resmi kurum binalarına ait bahçelerin, kurum ve kuruluşlarla protokol düzenlenerek bu bahçelerin bir kısmının açık-yeşil alan olarak vatandaşların yararlanabileceği bir yer haline getirilebilmesi de önerilmektedir.

İzmir ili, Çiğli ilçesi için açık-yeşil alanların yeterliliğinin incelenmesinde kullanılan bakış açıların ve çözüm önerilerinin, henüz bu bakımdan incelenmemiş kentler için yapılacak araştırmalara ve yerel yönetimlerin imar planı çalışmalarına ışık tutacağı düşünülmektedir.

V. KAYNAKLAR

- [1] Özdamar, U., “Açık-Yeşil Alanların Kullanımlarının İmar Planlarındaki Dağılımları ve Uygulama Sorunları-Bursa Osmangazi Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Türkiye, 2006.
- [2] 3194 Sayılı İmar Kanunu ve İlgili Yönetmelikler, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Ankara, Türkiye: Anonim, 2000.
- [3] Önder, S. ve Polat, A.T., “Kentsel Açık-Yeşil Alanların Kent Yaşamındaki Yeri”, *Kentsel Peyzaj Alanlarının Oluşumu ve Bakım Esasları Semineri*, Konya, 2012.
- [4] Gül, A. ve Küçük, V., “Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi” *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, c. A, s.2, ss. 27-48, 2001.
- [5] Etli, B., “Edirne ili merkez ilçe yeşil alan sisteminin peyzaj mimarlığı ilkeleri yönünden irdelenmesi”, *Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, c. 3, s. 1, ss. 47-59, 2002.
- [6] Önen, E., “Kentsel Açık-Yeşil Alan Stratejilerinin Belirlenmesi: Güzelbahçe (İzmir) İlçesi Örneği”, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye, 2015.
- [7] Erbatmaz, E., “İzmir İli Gaziemir İlçesi Mevcut Alan Kullanım Kararları ve Açık Yeşil Alanların Saptanması Üzerine Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye, 1999.
- [8] Tosun, E., “Tekirdağ İli Çorlu İlçesi Açık ve Yeşil Alanların Saptanması Üzerine Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Trakya Üniversitesi, Tekirdağ, Türkiye, 2007.
- [9] Yıldızcı, A.C., “Kentsel Yeşil Alanlar”, Yüksek Lisans Ders Notları, İstanbul, 1987.
- [10] Yapı Yolları Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı:2433, 21.06.1933.
- [11] İmar Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı:9359, 16.07.1956.
- [12] Metropolitan Alan Nazım Planı, 1975.

- [13] 3194 Sayılı İmar Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı:18916, 1985.
- [14] Doygun, H. ve İltter, AA., “Kahramanmaraş Kentinde Mevcut ve Önerilen Açık-yeşil Alan Yeterliliğinin İncelenmesi”, *Ekoloji Dergisi*, s. 17, s. 65, ss. 21-27, 2007.
- [15] Demir, Z., Kırkık Aydemir, P., Önem, H., “Kentsel Yeşil Alanların Düzce Akçakoca Örneğinde Ulaşılabilirlik Bakımından İrdelenmesi”, *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, s. 3, ss. 272-282, 2015.
- [16] 3194 Sayılı İmar Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı:23804, 1999.
- [17] Çebi, T. Ve Demir, Z., “Düzce İli Kalıcı Konutlar Bölgesindeki Spor Alanlarının Yeterliliğinin İrdelenmesi”, *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, s. 8, ss. 485-498, 2020.
- [18] Tümer, S., *Rekreasyon Alan ve Tesisleri Ölçütleri*, Ankara, Türkiye: T.T.B. Planlama Dairesi Yayınları Başkanlığı, Ankara, 1976.
- [19] Yıldızcı, A. C., “Kentsel Yeşil Alan Planlaması ve İstanbul Örneği”, Doçentlik Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 1982.
- [20] Aksoy, Y., “İstanbul Kenti Yeşil Alan Durumunun İrdelenmesi”, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul (yayımlanmamış), 2001.
- [21] Kesim, G. A., Demir, Z., Kutay, E., Örnekçi, S. ve Yerli, Ö., “Yeni düzce yerleşiminde bir parkın fonksiyonel açıdan irdelenmesi”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Ormanlık Dergisi*, s. 2, s. 1, ss. 11-27, 2006.
- [22] Özkan, M. B., *Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması Ders Kitabı*, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, İzmir, Türkiye, 2001, 79 s.
- [23] Ergin, Ş. “Kentsel Açık-Yeşil Alan Donanımının Niceliksel Değerlendirilmesine Yönelik Matematiksel Bir Model Önerisi”, *D.E.Ü. M.M.F. M.M.F./ŞBP*, s. 187, İzmir, 1989.
- [24] Altunkasa, M.F., “Adana'nın Kentsel Gelişim Süreci ve Yeşil Alanlar”, Adana Kent Konseyi Çevre Çalışma Grubu Bireysel Raporu, Adana, Türkiye, 2004.
- [25] Burgess J, Harrison C.M., Limb M, “People, parks and the urban green: a study of popular meanings and values for open spaces in the city”, *Urban Studies*, vol. 25, pp. 455-473, 1988.
- [26] Coles R.W, “Bussey S.C., Urban forest landscapes in the UK - progressing the social agenda”, *Landscape and Urban Planning*, vol. 52, pp. 181-188, 2000.
- [27] Grahn P, Stigsdotter U.A., “Landscape planning and stress”, *Urban Forestry and Urban Greening*, vol. 2, pp. 1-18, 2003.
- [28] Karadağ, A.A., Gültekin, Y.S., Mutlu, S., “Açık ve Yeşil Alanların Konut Seçimine Etkisinin Belirlenmesi Temelinde Bir Ölçek Geliştirme Çalışması”, *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, s. 7, ss. 223-238, 2019.